

Köszöntjük az Olvasót!

Kötetünk az antik görög irodalom számos alkotójának bölcs gondolataiból tartalmaz szerény válogatást latin és magyar fordítással. Munkánkat azzal a szándékkal állítottuk össze, hogy a görög és latin nyelvi alapképzéshez egyfajta, szórakoztatva gondolkodtató és tanító segédkönyvet adjunk a tanulók és oktatók kezébe. Haszonnal forgathatják továbbá a kiadványt a főiskolák és egyetemek történelem és magyar, valamint filozófia szakos hallgatói. A középiskolásokat a latin és görög nyelv tanulására s az ókori kultúra behatóbb megismerésére kívánjuk buzdítani e vállalkozásunkkal. A válogatás összeállítására ösztönzött bennünket az is, hogy századunkban Magyarországon – tudomásunk szerint – görög-latin-magyar szentenciagyűjtemény nem jelent meg.

Buzdításul szolgált még az a meggyőződés, hogy az emberek szívesen használnak találó mondásokat különböző élethelyzetekben. A bennük megfogalmazott állítások, bátorítások és figyelmeztetések javunkra lehetnek, olykor pedig szellemességükkel gyönyörködtetnek, jókedvre derítenek. Örölnénk, ha munkánk mindazok tetszését elnyerné, akik az antik görög és az egyetemes humanitás iránt érdeklődnek.

Arra törekedtünk, hogy az ókori hellén kultúra és irodalmi műfajok sokoldalúságát érzékeltessük. Nem csak költők, dráma- és történetírók, filozófusok – azaz a humán terület szerzőinek – műveiből idézünk tehát, hanem igyekszünk az olvasó figyelmét a természettudomány területére is ráirányítani. A számos szakág közül az orvostudományt emeltük ki, mert ez igen közel áll az emberek mindennapi életéhez. Egészség és betegség valamennyiünket foglalkoztató kérdések.

A válogatás során a bőség zavarával küzdöttünk. Kénytelenek voltunk – a hozzánk közelebb álló szerzőket előnyben részesítve – korlátozni a szereplő alkotók és szentenciák számát. Sok értékes szerzőt és gondolatot fájó szívvel hagytunk ki a gyűjteményből. Gyönyörködtető és tanulságos munkálkodásunk közben Xenophón szavai vezettek bennünket: „Végigbúvárolok ... a régi bölcssek kincseit, amelyeket örökölni hagytak ránk könyveikben leírva, és ha valami egyszerű gondolatra bukkanunk, kiemeljük.” (Mem. I, 6, 14.)

Gyűjteményünk összeállításakor szem előtt tartottuk, hogy a kiválasztott görög szentenciáknak latin és magyar fordítása lehetőség szerint rendelkezésre álljon. Ezzel egyrészt a két klasszikus nyelv párhuzamba állítását kívántuk elérni, másrészt azoknak az olvasóknak akartunk kedvében járni, akiket egy-egy bölcs mondás arra indít, hogy az azt tartalmazó művet legalább magyar fordításban alaposabban megismerjék. Azon művek

Lectori salutem!

Volumine nostro electio modesta e nonnullorum auctorum Graecorum antiquae aetatis sententiis cum translatione Latina et Hungarica continetur.

Libellum nostrum ea mente perfecimus, ut educationis classicae elementariae adiuvandae gratia enchiridium aliquid manibus discipulorum magistrorumque daremus. Dicta collectanea et academiarum et universitatum studioiosis historiae, literaturae Hungaricae philosophiaeque non parvo usui erunt. Hoc conatu discipulos gymnasiorum ad discendam linguam Graecam Latinamque hortari volumus.

Ad sententias colligendas eo consilio adducti sumus, quod corpus sententiarum Graeco-Latino-Hungaricum nostro saeculo – quantum scimus – in Hungaria nondum editum est.

Adhortati sumus etiam ob eam causam, quod certo scimus homines libenter sententiis uti in diversis vitae rebus. Praecepta, adhortationes, admonitionesque nobis prodesse possunt, nonnumquam eorumque urbanitate delectamur vel ad laetitiam excitamur. Speramus opus nostrum in omnium antiquae Graecitatis et universae humanitatis fautorum gratiam venturum esse.

Collatione componenda operam dedimus, ut varietas generum litterarum Graecarum antiquae aetatis demonstraretur. Hac ratione non solum ex operibus poetarum, scaenicarum, historicorum et philosophorum – auctorum, ut ita dicamus, studiis humanitatis deditorum – proferimus sed lectoris animum etiam ad rerum naturae scientias advertere laboramus. De multis generibus medicinam delegimus, quae vitae hominum cotidianae propinquissima adiunctaque est. Quaestiones enim valetudinis bonae et adversae omnibus nostrum in animo sunt.

Eligentes ubertate sententiarum laboravimus. Prolatis auctoribus sententiisque – nabis gratiorum adferendum causa – modum adhibere coacti sumus. Nonnullos scriptores illustres et multa dicta gravia maesto animo omisimus. Delectabili utilique labore nostro artem Xenophontis sequi studebamus: „... thesauros priscorum sapientum, quos illi litteris mandatos nobis reliquerunt ... percurro: quod si quid in eis boni videmus, seligimus...” (Mem. I, 6, 14.)

Curae nobis erat, ut opera in volumine citata maxima ex parte translatione et Latina et Hungarica adiri possent. Qua re cum duas linguas veteres conferre petivimus tum gratiam lectorum sequi voluimus, qui diversas sententias legentes adducerentur, ut opera eas continentia saltem Hungarice reddita legerent. Translatores operaque, quorum

adatait, amelyeknek fordításait az egyes szentenciák esetében átvettük, a Bibliográfia címszó alatt tüntetjük fel. Néhány helyen a latin vagy a magyar változatot saját átültetésünkben közöljük.

A Függelékben megtalálható a görög ábécé latin betűs átirása, valamint a főbb kiejtési szabályok rövid összefoglalása, továbbá a Rövidítések jegyzéke és a kötetben szereplő szerzőkre vonatkozó rövid tájékoztatás.

Kötetünk elrendezésében a szerzők alfabétikus sorrendjét követtük, az első helyre állítottuk azonban az úgynevezett hét bölcs tanításaiból készült válogatást.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik kötetünk megjelenését támogatták. Lektorunk, Makk Ferenc professzor úr igen értékes javaslatokkal és megjegyzésekkel segített bennünket munkánk során. Köszönettel tartozunk továbbá Szádeczky-Kardoss Samu professzor úrnak, Olajos Terézia professzorasszonynak és Galántai Erzsébet tanárnőnek jóindulatú támogatásukért, valamint a Belvedere Meridionale felelős kiadójának, Szegfű László tanár úrnak és a főiskolai hallgatókból álló szerkesztő bizottságnak, továbbá a gyűjtemény szponzorainak, valamint Schmidt Péternek, a József Attila Tudományegyetem hallgatójának, a kötet gépelése során végzett önzetlen és pontos munkájáért.

Dér Terézia – Nótári Tamás

translationibus usi sumus, in Bibliographia leguntur. Quosdam apud auctores translationem Latinam aut Hungaricam nostra in conversione prodidimus.

In Appendice transcriptio Latina elementorum Graecorum et praecepta necessaria pronuntiationis Indexque abbreviationum et nonnulla de auctoribus in volumine citatis leguntur.

Libello disponendo auctores litterarum ordine inveniri possunt, primo in loco autem septem sapientes nominatos posuimus.

Omnibus fautoribus enchiridii nostri gratias quam maximas agimus. Professor Franciscus Makk praeceptis et adnotationibus pretiosissimis adiuvit nos in volumine componendo. Gratias debemus etiam professoribus Samueli Szádeczky-Kardoss et Teresiae Olajos item doctrici Elisabethae Galántai fautoribus benevolentibus et doctori Ladislao Szegfű rectori domus editoriae „Belvedere Meridionale” studiosisque Academiae de Julio Juhász Nominatae, qui in editione operati sunt, item sponsoribus collationis nostrae, et gratias agimus Petro Schmidt studioso Universitatis Scientiarum de Attila József Nominatae, qui strenue diligenterque laboravit in volumine machina scribendo.

Teresia Dér – Thomas Nótári